

Giải pháp giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học trong giai đoạn mới

Đoàn Thị Thúy Hạnh^{*1}, Võ Thanh Hà²

* Tác giả liên hệ

¹ Email: hanhdt@vies.edu.vn

² Email: havt@vies.edu.vn

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
52 Liễu Giai, Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: Giáo dục giá trị văn hóa có vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển nhân cách của học sinh. Với ý nghĩa đó, làm thế nào để giáo dục giá trị văn hóa một cách hiệu quả trong giai đoạn mới là một vấn đề được quan tâm. Bài viết đề xuất một số giải pháp giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học khi thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 bao gồm: Giáo dục giá trị văn hóa trong một số môn học và hoạt động trải nghiệm; giáo dục thông qua một số chủ đề tích hợp liên môn; giáo dục thông qua tổ chức các hoạt động giáo dục khác...

TỪ KHÓA: Giáo dục giá trị, giáo dục giá trị văn hóa, giáo dục tiểu học.

→ Nhận bài 22/11/2021 → Nhận bài đã chỉnh sửa 16/12/2021 → Duyệt đăng 15/4/2022.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12210409>

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết 29/NQ-TU ngày 04 tháng 11 năm 2013 về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo xác định một trong những mục tiêu tổng quát là: “Giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân; yêu gia đình, yêu Tổ quốc, yêu đồng bào; sống tốt và làm việc hiệu quả”. Nghị quyết nêu rõ: “Đối với giáo dục phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, phẩm chất, hình thành phẩm chất năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh. Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, chú trọng giáo dục lý tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, năng lực và kỹ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn”.

Tiếp tục những tư tưởng của Nghị quyết 29, Luật Giáo dục năm 2019 quy định yêu cầu về nội dung, phương pháp giáo dục: “Nội dung giáo dục phải đảm bảo tính cơ bản, toàn diện, thiết thực, hiện đại, có hệ thống và được cập nhật thường xuyên; coi trọng giáo dục tư tưởng, phẩm chất đạo đức và ý thức công dân; kế thừa và phát huy truyền thống tốt đẹp, bản sắc văn hóa dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại; phù hợp với sự phát triển về thể chất, trí tuệ, tâm sinh lý lứa tuổi và khả năng của người học” (Luật Giáo dục, 2019). Trong đó: “Giáo dục phổ thông nhằm phát triển toàn diện cho người học về đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ, kỹ năng cơ bản, phát triển năng lực cá nhân, tính năng động và sáng tạo; hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa và trách nhiệm công dân; chuẩn bị cho người học tiếp tục học chương trình giáo dục đại học, giáo dục nghề nghiệp hoặc tham gia lao động, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”. Giáo dục tiểu học thuộc giai

đoạn giáo dục cơ bản của giáo dục phổ thông, bắt buộc với mọi trẻ em và “nhằm hình thành cơ sở ban đầu cho sự phát triển về đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ, năng lực của học sinh; chuẩn bị cho học sinh tiếp tục học trung học cơ sở” (Luật Giáo dục, 2019). Do đó, việc giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học là yêu cầu cấp thiết, góp phần xây dựng con người Việt Nam toàn diện theo chiến lược phát triển kinh tế xã hội của Đảng, Nghị quyết 29 và đáp ứng quy định của Luật Giáo dục. Tuy nhiên, để giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh một cách hiệu quả, phù hợp trong bối cảnh hội nhập, đổi mới cũng là vấn đề cần được tìm hiểu, nghiên cứu sâu hơn cả về lý luận và thực tiễn.

2. Nội dung nghiên cứu

Các khái niệm “giá trị”, “văn hóa”, “giá trị văn hóa” hiện đang còn nhiều bàn luận dưới những cách tiếp cận khác nhau. Với cách tiếp cận về giá trị văn hóa trong nhà trường, chúng tôi quan niệm như sau: Giá trị văn hóa là một hình thái của ý thức, của đời sống tinh thần, tuy nhiên nó phản ánh và kết tinh những giá trị của đời sống vật chất và đời sống văn hóa tinh thần của con người. Giá trị văn hóa trong nhà trường, hướng tới việc khơi dậy, lan tỏa và phát huy những mặt tích cực của cá nhân khi tự đánh giá và điều chỉnh hoạt động, hành vi ứng xử trong cuộc sống; thôi thúc học sinh làm những điều tốt đẹp có ích cho bản thân và cộng đồng, tạo động lực thúc đẩy việc duy trì mối quan hệ, tôn trọng bản thân và mọi người xung quanh... Giá trị văn hóa là thước đo cơ bản của tính người, là nhận thức, tư tưởng, thái độ, trách nhiệm... và những quy tắc ứng xử của mỗi người trong quan hệ của bản thân với gia đình, xã hội và thiên nhiên bởi nói tới giá trị văn hóa cũng là

nói tới những biểu tượng cho cái chân - thiện - mỹ mà mỗi con người/nhóm người, cộng đồng dân tộc đã và đang hướng tới.

2.1. Mô hình khái quát giáo dục cho học sinh tiểu học

2.1.1. Mục tiêu giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Mục tiêu chung: Giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học nhằm góp phần hình thành và phát triển những phẩm chất năng lực cần thiết để trở thành người công dân tốt, đáp ứng được yêu cầu phát triển của cá nhân và xã hội trong bối cảnh hội nhập hiện nay. Giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học được coi là cái căn bản, cái gốc cho sự hình thành và phát triển nhân cách.

Mục tiêu cụ thể: Giáo dục giá trị văn hóa nhằm xây dựng và bồi dưỡng cho các em những quy tắc ứng xử, những hành vi đạo đức được thể hiện trong giao tiếp, ứng xử với bạn bè, với mọi người xung quanh; giúp các em biết suy nghĩ tích cực, biết lắng nghe, học hỏi, tự xây dựng cho mình một nền tảng vững chắc về nhân cách để các em có thể vươn lên trong cuộc sống; giúp các em biết tôn trọng bản thân và người khác, biết cách hợp tác, xây dựng và duy trì tình đoàn kết, thích ứng trước những đổi thay của cuộc sống; giúp các em biết chia sẻ, chịu trách nhiệm...; góp phần làm thay đổi nhận thức, hành vi của học sinh, qua đó giúp các em có ý thức trong từng việc làm, từng hành động, giúp các em sống có lí tưởng, có ước mơ và hoài bão, nhận thức được cái hay, cái đẹp, cái tốt trong cuộc sống.

2.1.2. Nội dung giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Dựa trên đặc điểm tâm lí lứa tuổi của học sinh tiểu học, dựa trên yêu cầu cần đạt trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 về phẩm chất, năng lực, chúng tôi đề xuất các nội dung cụ thể cho giáo dục giá trị văn hóa của cấp học này như sau:

(1) *Giá trị yêu nước:* Đối với học sinh tiểu học, yêu nước bắt nguồn từ những tình cảm gần gũi như: yêu gia đình; yêu quê hương; biết ơn người lao động, người có công với quê hương, đất nước và những việc làm thiết thực, dễ thực hiện bình dị hàng ngày như: nỗ lực học tập, yêu thầy, mến bạn; tích cực tham gia các hoạt động do trường phát động như những chương trình tìm hiểu đất nước, lịch sử để hiểu biết, bảo vệ, giữ gìn, phát huy những di sản văn hóa đa chiều của đất nước... tham gia các hoạt động đền ơn, đáp nghĩa đối với những người có công với quê hương, đất nước.

(2) *Giá trị khoan dung:* Ngay từ cấp Tiểu học, cần giáo dục cho học sinh biết quan tâm chăm sóc người thân trong gia đình; sống vui vẻ, lạc quan, hòa hợp, thân thiện, khoan dung, yêu thương mọi người, cảm thông, giúp đỡ người gặp khó khăn; biết chia sẻ vui buồn cùng bạn, chan hòa với những người xung quanh, lắng nghe, thấu hiểu người khác; không nói xấu, so sánh bạn này

với bạn khác; cởi mở và nhận ra vẻ đẹp của những điều khác biệt...

(3) *Giá trị hòa bình:* Giá trị hòa bình mà nhà trường định hướng cho học sinh là “trường học thân thiện”, môi trường học tập an toàn, lành mạnh. Mỗi học sinh sẽ có được sự yên bình, cảm giác tốt đẹp. Nội dung giáo dục giá trị hòa bình cho học sinh tiểu học là: biết xử lí bất hòa với bạn bè, tôn trọng sự khác biệt của người khác, hòa bình với tự nhiên, hòa bình trong tâm hồn, thi đua học tập thay vì ganh ghét, đấu đá lẫn nhau. Khi đứng trước những tình huống khó khăn, học sinh có kĩ năng thỏa hiệp, giải quyết xung đột thay vì sử dụng các hành vi bạo lực.

(4) *Giá trị hợp tác:* Nội dung của giá trị này là những hoạt động hợp tác với người khác để cùng thực hiện các nhiệm vụ học tập và các công việc khác trong cuộc sống. Học sinh biết xây dựng tinh thần hợp tác trong học tập, trong công việc, trong hoạt động vui chơi. Để có sự hợp tác hiệu quả, mỗi học sinh cần biết thể hiện sự quan tâm, sự chăm sóc và đề cao sự tự giác, tinh thần trách nhiệm; đồng thời, biết thương lượng, thỏa hiệp và kiểm soát cảm xúc bản thân.

(5) *Giá trị tự trọng:* Giáo dục giá trị tự trọng, giúp các em sống lạc quan hơn; Nhận biết và tôn trọng giá trị của người khác, biết thực hiện đúng lời hứa, ham học hỏi, thể hiện ý tưởng, chia sẻ mong muốn và chấp nhận người khác. Các chương trình học tập khi kết hợp được giáo dục giá trị tự trọng sẽ giúp các em tập trung vào xây dựng, phát triển các mối quan hệ, nâng cao lòng tự trọng, thiết lập mục tiêu và cải thiện được các mối quan hệ, giảm trầm cảm và hành vi bắt nạt. Học sinh biết làm chủ các nhu cầu bản thân, kiểm chế được các nhu cầu, ham muốn không chính đáng.

(6) *Giá trị trách nhiệm:* Nội dung giáo dục giá trị trách nhiệm cần giáo dục cho học sinh tiểu học là: xác định việc mình phải làm, tự giác, chủ động trong công việc; xác định mục tiêu, lập kế hoạch cho mọi việc; sinh hoạt nề nếp, thực hiện nội quy trường lớp; bảo quản đồ dùng cá nhân và gia đình; tích cực hoàn thành nhiệm vụ; bảo vệ của công; bảo vệ môi trường sống quanh em. Học sinh nhận biết đúng/sai, được/chưa được và sẵn sàng sửa chữa khuyết điểm; hoàn thành việc học tập theo yêu cầu và các công việc được giao; thực hiện đầy đủ nội quy của nhà trường.

(7) *Giá trị kỉ luật:* Kỉ luật là giá trị quan trọng trong cuộc sống. Với học sinh, cha mẹ, người thân, giáo viên là những người đầu tiên giới thiệu giúp các em hình thành và phát triển giá trị này. Các hành vi kỉ luật được hình thành sao cho vừa đảm bảo được hiệu quả công việc lại vừa không gây trở ngại cho tự do của mỗi học sinh. Kỉ luật sẽ dạy cho học sinh sống và học tập có hệ thống để đạt được mục tiêu đã đặt ra. Với học sinh tiểu học, nội dung giáo dục kỉ luật cho học sinh là: Xây

dựng nội quy lớp học; lập kế hoạch thời gian biểu; thực hiện theo hướng dẫn nội quy nơi công cộng; tuân thủ quy định an toàn, chấp hành tín hiệu giao thông; bảo vệ môi trường sống quanh em...

(8) *Giá trị trung thực*: Đối với học sinh tiểu học, tính trung thực cần được phát huy như thẳng thắn biết nhận lỗi và sửa lỗi, biết giữ lời hứa nêu quan điểm, nói ra sự thật, nghiêm túc học thuộc bài và làm bài, không quay cóp, chép bài của bạn, trong giờ kiểm tra, làm bài với đúng khả năng của mình; khi bị điểm kém hay lỡ làm điều gì không phải thì thẳng thắn nói ra, nhận lỗi với thầy cô, cha mẹ....

(9) *Giá trị tự tin*: Giáo dục giá trị tự tin giúp cho học sinh tin vào khả năng của bản thân, chủ động trong mọi việc, dám tự quyết định và hành động một cách chắc chắn. Với học sinh tiểu học, cần phải giáo dục rèn cho học sinh chủ động tự giác học tập và tham gia các hoạt động tập thể; mạnh dạn trình bày ý kiến của mình trước đông người; không lúng túng, sợ sệt khi phải đối mặt với khó khăn thử thách mà bình tĩnh tìm ra cách giải quyết.

(10) *Giá trị sáng tạo*: Sáng tạo là phẩm chất cần thiết của con người, giúp con người vượt qua khó khăn thử thách để làm nên những kì tích vẻ vang, mang lại niềm vinh dự cho bản thân, gia đình và đất nước. Vì vậy, cần phải rèn luyện cho học sinh tính siêng năng, cần cù, chăm chỉ, luôn say mê tìm tòi, phát hiện, linh hoạt xử lí các tình huống trong học tập, trong lao động; biết vượt qua khó khăn, thử thách và vận dụng những điều đã biết vào cuộc sống.

2.1.3. Phương pháp giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Với cấp Tiểu học, giáo dục giá trị văn hóa chủ yếu được thực hiện qua tổ chức các hoạt động, tương tác với thầy cô, bạn bè và những người liên quan, trải nghiệm thực tế, vận dụng giải quyết các tình huống có vấn đề, tình huống thực tế. Do vậy, các phương pháp giáo dục giá trị văn hóa chủ yếu được sử dụng bao gồm: phương pháp tổ chức trò chơi; phương pháp nêu gương; phương pháp kích thích hành vi, phương pháp xử lí tình huống; phương pháp sắm vai; phương pháp hình thành ý thức cá nhân thông qua hình thức (đàm thoại, kể chuyện, giảng giải...).

2.1.4. Phương tiện giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Ở cấp Tiểu học, việc giáo dục giá trị văn hóa thông qua kênh hình, dụng cụ trực quan, sống động sẽ hiệu quả hơn đối với các em. Các phương tiện được sử dụng cần đa dạng, phong phú và phù hợp với mỗi chủ đề/ bài học về giá trị văn hóa. Các phương tiện có thể tự làm, tự sưu tầm hoặc huy động từ các nguồn lực xã hội trong và ngoài và nhà trường cùng đóng góp.

Các phương tiện bao gồm: tranh, ảnh, sách, báo, pano, poster, video clip, phim ngắn, đĩa CD, đĩa DVD, các mô hình mô phỏng...

2.1.5. Định hướng đánh giá kết quả giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Đánh giá kết quả giáo dục giá trị văn hóa với học sinh tiểu học nhằm khuyến khích, động viên, khích lệ các em thực hiện hành vi đúng, phát triển nhận thức và có thái độ, lối sống tích cực. Việc đánh giá được thực hiện chủ yếu lồng ghép qua các môn học, hoạt động trải nghiệm và các hoạt động giáo dục khác trong nhà trường. Nội dung đánh giá chú trọng sự thay đổi nhận thức, thái độ và hành vi của học sinh trong các hoạt động diễn ra hàng ngày.

2.1.6. Lực lượng giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

Việc giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học cần có sự tham gia của nhà trường và các lực lượng xã hội khác, đặc biệt là sự phối hợp hiệu quả giữa nhà trường và gia đình học sinh. Trong nhà trường, cần có sự thống nhất và chỉ đạo xuyên suốt từ ban giám hiệu, các tổ chuyên môn, Đội Thiếu niên, giáo viên, cán bộ trong trường...

2.1.7. Điều kiện đảm bảo thực hiện mô hình

Cần lưu ý điều kiện thực hiện thành công đó là: Đảm bảo cán bộ quản lí và giáo viên cùng hiểu và nắm rõ cách thức thực hiện; đảm bảo một số điều kiện về kinh phí, cơ sở vật chất tối thiểu; huy động được sự tham gia của cha mẹ học sinh và các lực lượng xã hội khác...

2.2. Giải pháp giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học

2.2.1. Giáo dục giá trị văn hóa trong một số môn học và hoạt động trải nghiệm khi thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

a. Giáo dục giá trị văn hóa trong một số môn học

Tìm hiểu và phân tích chương trình các môn học cấp Tiểu học, chúng tôi nhận thấy một số môn học có thể khai thác giáo dục giá trị văn hóa ở mức độ cao như: Đạo đức, Tiếng Việt, Lịch sử - Địa lí...

Môn Đạo Đức: Trong các môn học, môn Đạo Đức có nhiều lợi thế nhất trong việc giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh. Mục tiêu của chương trình đã đề cập rõ nhiều giá trị văn hóa như yêu nước, tự trọng, tự tin, trung thực, trách nhiệm. Điều này có thể thấy rõ trong mục tiêu thứ nhất “bước đầu hình thành, phát triển ở học sinh những hiểu biết ban đầu về chuẩn mực hành vi đạo đức, pháp luật và sự cần thiết thực hiện theo các chuẩn mực đó trong các mối quan hệ với bản thân và người khác, với công việc, cộng đồng, đất nước, nhân loại và môi trường tự nhiên; thái độ *tự trọng, tự tin*; những tình cảm và hành vi tích cực: yêu *gia đình, quê hương*,

đất nước; yêu thương, tôn trọng con người; đồng tình với cái thiện, cái đúng, cái tốt, không đồng tình với cái ác, cái sai, cái xấu; chăm học, chăm làm; trung thực; có trách nhiệm với bản thân.” Trong chương trình môn học này cũng đã bao hàm rất nhiều nội dung giáo dục giá trị cần thiết phải hình thành cho học sinh. Cụ thể về giáo dục đạo đức gồm các nội dung: yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm. Qua các nội dung này, có thể thấy môn Đạo đức đã chỉ rõ cần giáo dục cho học sinh tiểu học các giá trị văn hóa như: yêu nước, trung thực, trách nhiệm. Các giá trị văn hóa khác như: hòa bình, khoan dung, kỉ luật, tự tin, hợp tác, tự trọng, sáng tạo cũng có nhiều khả năng để khai thác trong các nội dung môn học này.

Môn Tiếng Việt: Theo Chương trình môn Ngữ văn 2018, môn Tiếng Việt cấp Tiểu học có hai mục tiêu, trong đó mục tiêu thứ nhất ghi rõ: “Giúp học sinh hình thành và phát triển những phẩm chất chủ yếu với các biểu hiện cụ thể: yêu thiên nhiên, gia đình, quê hương; có ý thức đối với cội nguồn; yêu thích cái đẹp, cái thiện và có cảm xúc lành mạnh; có hứng thú học tập, ham thích lao động; thật thà, ngay thẳng trong học tập và đời sống; có ý thức thực hiện trách nhiệm đối với bản thân, gia đình, xã hội và môi trường xung quanh.” Ngoài ra, môn Tiếng Việt cũng phát triển năng lực ngôn ngữ ở tất cả các kĩ năng đọc, viết, nói và nghe như “viết được một số câu, đoạn, bài văn ngắn (chủ yếu là bài văn kể và tả)”... Qua mục tiêu của môn Tiếng Việt, có thể nhận thấy, nhiều giá trị văn hóa đã được hướng tới trong môn học này như giá trị yêu nước, trách nhiệm, trung thực, sáng tạo. Về nội dung giáo dục, chương trình môn Tiếng Việt chỉ quy định các yêu cầu cần đạt về kĩ năng nghe, nói, đọc, viết cũng như các quy định cụ thể về kiến thức tiếng Việt và kiến thức văn học phù hợp với từng lớp. Bên cạnh đó, cũng đưa ra các tiêu chí về ngữ liệu cũng như gợi ý về ngữ liệu đối với từng lớp. Trong các tiêu chí về ngữ liệu, đáng chú ý là tiêu chí: “Phản ánh được thành tựu về tư tưởng, văn học, văn hoá dân tộc; thể hiện tinh thần yêu nước, độc lập dân tộc, ý thức về chủ quyền quốc gia; có tính nhân văn, giáo dục lòng nhân ái, khoan dung, tình yêu chân thiện mỹ, tình yêu thiên nhiên, tinh thần hội nhập quốc tế, hướng đến những giá trị phổ quát của nhân loại.” Thông qua các yêu cầu về kĩ năng nghe nói đọc viết cũng như tiêu chí chọn ngữ liệu và gợi ý về ngữ liệu có thể thấy được những định hướng có liên quan đến giáo dục giá trị văn hóa trong môn học này.

Môn Lịch sử - Địa lí: Môn Lịch sử và Địa lí ở cấp Tiểu học có 2 mục tiêu chính sau: *Thứ nhất*, hình thành, phát triển ở học sinh năng lực Lịch sử và Địa lí với các thành phần: nhận thức khoa học lịch sử và địa lí; tìm hiểu lịch sử và địa lí; vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học; đồng thời góp phần hình thành và phát triển các

năng lực chung: tự chủ và tự học, giao tiếp và hợp tác, giải quyết vấn đề và sáng tạo. *Thứ hai*, giúp học sinh khám phá thế giới tự nhiên và xã hội xung quanh để bồi dưỡng lòng tự hào dân tộc, tình yêu thiên nhiên, quê hương, đất nước; ý thức bảo vệ thiên nhiên, giữ gìn và phát triển các giá trị văn hoá Việt Nam; tôn trọng sự khác biệt về văn hoá giữa các quốc gia và dân tộc, từ đó góp phần hình thành và phát triển các phẩm chất yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm. Qua mục tiêu chương trình, các giá trị văn hóa có thể khai thác giáo dục gồm: giá trị yêu nước, giá trị hòa bình, giá trị hợp tác, giá trị khoan dung, giá trị kỉ luật, giá trị sáng tạo, giá trị trách nhiệm, giá trị trung thực, giá trị tự tin, giá trị tự trọng. Chương trình Lịch sử và Địa lí cấp Tiểu học đi theo các mạch nội dung từ địa phương, các vùng miền của đất nước, Việt Nam, các nước láng giềng và thế giới. Chương trình tích hợp các nội dung giáo dục Lịch sử, Địa lí và một số nội dung văn hóa, xã hội, tích hợp nội dung giáo dục bảo vệ môi trường, giáo dục giá trị nhân văn. Do đó, chương trình thể hiện nhiều nội dung có thể khai thác để giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh.

b. Giáo dục giá trị văn hóa trong hoạt động trải nghiệm

Hoạt động trải nghiệm ở cấp Tiểu học có nhiều cơ hội để giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh. Mục tiêu của Hoạt động trải nghiệm cấp Tiểu học (cùng với hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp cấp Trung học cơ sở và cấp Trung học phổ thông) góp phần hình thành, phát triển ở học sinh các năng lực thích ứng với cuộc sống, thiết kế và tổ chức hoạt động, định hướng nghề nghiệp, đồng thời góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung được quy định trong chương trình tổng thể: yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm. Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp giúp học sinh hình thành và phát triển các năng lực tự chủ và tự học, giao tiếp và hợp tác, giải quyết vấn đề và sáng tạo được biểu hiện qua các năng lực đặc thù: năng lực thích ứng với cuộc sống, năng lực thiết kế và tổ chức hoạt động, năng lực định hướng nghề nghiệp.

Nội dung giáo dục của hoạt động trải nghiệm (cấp Tiểu học), hoạt động trải nghiệm và hướng nghiệp (cấp Trung học cơ sở và cấp Trung học phổ thông) bao gồm 4 mạch nội dung hoạt động chính: Hoạt động hướng vào bản thân, hoạt động hướng đến xã hội, hoạt động hướng đến tự nhiên, hoạt động hướng nghiệp. Trong đó, các hoạt động xã hội và tìm hiểu nghề nghiệp được thiết kế phù hợp với lứa tuổi tiểu học. Thông qua một số hoạt động như: Rèn luyện nề nếp, thói quen tự phục vụ và ý thức trách nhiệm trong cuộc sống; Quan tâm, chăm sóc người thân và các quan hệ trong gia đình; Tham gia các công việc của gia đình, Xây dựng và phát triển quan hệ

với bạn bè và thầy cô, học sinh sẽ được giáo dục về tinh thần *trách nhiệm* đối với bản thân và những người xung quanh. Học sinh được giáo dục về sự tôn trọng gia đình, giữ gìn sự bền vững của gia đình, tinh thần đoàn kết với bạn bè, ý thức cộng đồng gắn kết cá nhân - gia đình - xã hội; được rèn luyện về tinh thần tôn trọng đạo, tôn trọng và giúp đỡ bạn bè, lòng *khoan dung*. Các hoạt động như: Tham gia xây dựng và phát huy truyền thống của nhà trường và của tổ chức Đoàn, Đội; Tham gia các hoạt động xã hội, hoạt động giáo dục truyền thống, giáo dục chính trị, đạo đức, pháp luật tạo cơ hội để giáo dục học sinh về ý thức xây dựng nhà trường, cộng đồng và đoàn kết với mọi người xung quanh, *khoan dung*, chia sẻ với mọi người, có *trách nhiệm* đối với những hoạt động chung, bên cạnh đó, rèn luyện khả năng ứng xử phù hợp với các đối tượng và trường hợp khác nhau trong cuộc sống. Từ đó, giáo dục cho học sinh truyền thống nhân ái, khoan dung, đoàn kết cộng đồng và đoàn kết dân tộc. Như vậy, các nội dung trong hoạt động trải nghiệm cũng có thể khai thác giáo dục giá trị văn hóa như giá trị trách nhiệm, giá trị khoan dung...

Để giáo dục giá trị văn hóa trong môn học và hoạt động trải nghiệm hiệu quả cần chú ý một số vấn đề sau:

- Nghiên cứu kỹ chương trình các môn học, hoạt động trải nghiệm để tìm ra các nội dung có thể khai thác giáo dục giá trị văn hóa.

- Cần thiết kế các nội dung và tổ chức các hoạt động khác nhau có liên quan thành một thể thống nhất để học sinh có cơ hội phối hợp và áp dụng các kinh nghiệm, kỹ năng từ các lĩnh vực khác nhau khi tìm hiểu kiến thức, rèn luyện kỹ năng trong quá trình học tập. Ngoài ra, cần tổ chức các hoạt động liên tục để học sinh duy trì hành vi mới và có thói quen mới; tạo động lực cho học sinh điều chỉnh hoặc thay đổi giá trị, thái độ, những hành vi trước đây, thích nghi hoặc chấp nhận các giá trị, thái độ, hành vi mới.

- Thực hiện tiến trình dạy học của môn học gồm 4 hoạt động chính: khởi động, hình thành kiến thức mới, luyện tập - thực hành, vận dụng. Tùy từng bài học cụ thể, có thể giáo dục giá trị văn hóa trong từng hoạt động, tuy nhiên tập trung nhiều ở hoạt động 3, 4 thông qua các hoạt động bổ sung như: vận dụng giải quyết tình huống hành vi, ứng xử... viết, nói về vấn đề hướng tới mục tiêu giáo dục giá trị văn hóa.

2.2.2. Giáo dục giá trị văn hóa qua các chủ đề tích hợp liên môn

Giá trị văn hóa không chỉ được giáo dục trong từng môn học, hoạt động trải nghiệm mà còn có thể được thể hiện qua các chủ đề tích hợp liên môn. Việc xây dựng các chủ đề tích hợp liên môn để tổ chức các hoạt động dạy học không chỉ tối ưu hóa hoạt động học tập của học sinh mà còn là cơ sở để rèn luyện, phát triển năng lực, giáo dục giá trị văn hóa của học sinh thông qua việc

thực hiện các nhiệm vụ gắn liền với thực tiễn. Đối với cấp Tiểu học, việc xây dựng các chủ đề tích hợp liên môn càng thuận lợi vì một giáo viên thường dạy tất cả các môn. Giáo viên có thể tự nghiên cứu chương trình của các môn học và trao đổi với giáo viên cùng khối lớp để xác định chủ đề phù hợp. Chúng tôi đưa ra quy trình xây dựng nội dung các chủ đề tích hợp liên môn gồm:

Bước 1: Phân tích chương trình để tìm ra các nội dung gần giống nhau giữa các môn học, có liên quan đến giáo dục giá trị văn hóa để xây dựng chủ đề tích hợp.

Bước 2: Xác định chủ đề tích hợp bao gồm tên chủ đề; lĩnh vực thuộc môn học đóng góp vào chủ đề; mục tiêu chủ đề gắn với giáo dục giá trị văn hóa.

Bước 3: Xây dựng nội dung chính trong chủ đề tích hợp liên quan đến giá trị văn hóa.

Bước 4: Biên soạn câu hỏi/ bài tập định hướng giáo dục giá trị văn hóa.

Bước 5: Xây dựng kế hoạch dạy học chủ đề và thiết kế tiến trình dạy học để thực hiện kế hoạch đã định.

Chúng tôi đưa ra các hướng dẫn cụ thể như sau:

- * Tên chủ đề: Căn cứ vào nội dung kiến thức, các ứng dụng của chúng trong thực tiễn, khả năng giáo dục giá trị văn hóa để xác định tên chủ đề sao cho phù hợp.

- * Mục tiêu chủ đề: Xác định năng lực, phẩm chất và giá trị văn hóa cần hình thành thông qua chủ đề.

- * Nội dung trong chương trình các môn học được tích hợp trong chủ đề.

- Xác định nội dung kiến thức thuộc chương trình các môn học được dạy học tích hợp trong chủ đề; nêu rõ yêu cầu cần đạt liên quan đến giáo dục giá trị văn hóa; phân tích về thời lượng và thời điểm thực hiện chủ đề trong mối liên hệ phù hợp với chương trình dạy học các môn học liên quan;

- Xây dựng câu hỏi/bài tập của chủ đề nhằm giáo dục giá trị văn hóa để qua đó học sinh học được nội dung kiến thức liên môn và hình thành giá trị văn hóa.

- * Sản phẩm của chủ đề

Nêu rõ sản phẩm mà học sinh phải hoàn thành về nội dung và hình thức thể hiện (báo cáo, bài trình chiếu, tập tranh ảnh, video, mô hình, vật thật, ...).

- * Về tổ chức dạy học các chủ đề tích hợp liên môn: Để tổ chức dạy học chủ đề tích hợp liên môn hiệu quả cần có kế hoạch dạy học và thiết kế tiến trình dạy học chi tiết, trong đó chú ý đến việc sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, phương tiện dạy học, môi trường học tập phù hợp.

2.2.3. Giáo dục giá trị văn hóa thông qua tổ chức một số hoạt động giáo dục khác

Ở đây cần phân biệt hoạt động trải nghiệm trong thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 với các hoạt động giáo dục khác mà nhóm nghiên cứu đề xuất. Giáo dục giá trị văn hóa trong hoạt động trải nghiệm

được coi như một giải pháp tích hợp giá trị văn hóa khi triển khai chương trình. Giải pháp này dừng lại ở mục tiêu làm cụ thể, làm rõ hơn các nội dung giáo dục giá trị văn hóa trong từng chủ đề đã có của chương trình. Còn với các hoạt động giáo dục chúng tôi đề xuất dưới đây như là một giải pháp khác nhằm bổ sung, hoàn thiện hơn mục tiêu giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học.

a. Mục tiêu

giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh qua các hoạt động giáo dục nhằm tạo cơ hội cho học sinh được trải nghiệm vận dụng tổng hợp các kiến thức, kinh nghiệm đã học được về giá trị văn hóa để giải quyết các vấn đề thực tiễn, đề hành động, ứng xử phù hợp trong tình huống gắn với thực tiễn; trên cơ sở đó, phát triển ở các em những phẩm chất và năng lực cần thiết, phù hợp với lứa tuổi.

b. Nguyên tắc lựa chọn

Các hoạt động giáo dục được lựa chọn đảm bảo các nguyên tắc sau: Bám sát mục tiêu hình thành giá trị văn hóa; Khai thác được các kinh nghiệm sẵn có của học sinh, huy động cá nguồn lực của nhà trường, địa phương, gia đình một cách phù hợp, hiệu quả, tránh lãng phí; Đảm bảo phù hợp với tâm sinh lí lứa tuổi, mang tính giáo dục, vui, hấp dẫn, tránh quá tải với học sinh tiểu học; Đảm bảo mục tiêu hỗ trợ, hoàn thiện các phẩm chất, năng lực cần hình thành cho học sinh khi thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018; Chú trọng tới giải quyết các tình huống thực tiễn, gắn với thực tiễn địa phương, nhà trường, tránh phô trương, hình thức.

c. Hình thức tổ chức

Những hình thức tổ chức sau phù hợp với học sinh tiểu học:

- *Các trò chơi học tập giáo dục giá trị văn hóa:* thông qua sinh hoạt sao, giờ tự học...
- *Các chuyên đề giáo dục giá trị văn hóa thông qua các câu lạc bộ:* Học hát, múa nghệ thuật truyền thống, tìm hiểu văn hóa nghệ thuật truyền thống (nhạc cụ truyền thống, trò chơi dân gian...), làng nghề truyền thống địa phương... giúp bảo tồn phát triển văn hóa vùng miền, văn hóa dân tộc.
- *Các cuộc thi tìm hiểu về giá trị văn hóa:* Thi viết, biểu diễn tiểu phẩm, đóng kịch, thi hùng biện, vẽ tranh... về nội dung giáo dục giá trị văn hóa (Cuộc thi vẽ tranh, áp phích tuyên truyền bảo vệ môi trường; các chiến dịch, dự án bảo vệ môi trường...).
- *Các cuộc tham quan dã ngoại:* Tổ chức tham quan di tích lịch sử, thắng cảnh quê hương, bảo tàng...
- *Các hoạt động kết nối cộng đồng:* Thăm hỏi các gia đình thương binh, liệt sĩ, người có công, giúp đỡ người già, cô đơn, người có hoàn cảnh khó khăn...

Mỗi hình thức tổ chức nêu trên có những cách thức thực hiện cũng như ưu điểm và hạn chế khác nhau.

d. Quy trình thiết kế các hoạt động giáo dục giá trị văn hóa

Bước 1. Nghiên cứu kế hoạch giáo dục học kì/năm học của lớp, của trường và tìm hiểu nhu cầu giáo dục của học sinh.

Bước 2. Xác định chủ đề hoạt động và mục tiêu giáo dục giá trị văn hóa cần đạt.

Bước 3. Xác định nội dung và hình thức tổ chức hoạt động giáo dục giá trị văn hóa phù hợp.

Bước 4. Xác định các nguồn lực cần thiết cho việc thực hiện hoạt động giáo dục giá trị văn hóa (thời lượng, địa điểm, kinh phí, nhân lực, phương tiện, ...).

Bước 5. Xây dựng dự thảo kế hoạch/kịch bản hoạt động giáo dục giá trị văn hóa.

Bước 6. Lấy ý kiến tham vấn của học sinh và các lực lượng giáo dục.

Bước 7. Điều chỉnh, hoàn thiện Kế hoạch/kịch bản hoạt động giáo dục giá trị văn hóa.

3. Kết luận

Toàn cầu hóa hiện nay đã trở thành một xu thế tất yếu, nó tác động tích cực và tiêu cực đến hệ giá trị văn hóa của mỗi quốc gia. Một mặt, nó tạo điều kiện để hiện đại hóa và làm phong phú nền văn hóa dân tộc, tuy nhiên, mặt khác, nó cũng là nguy cơ làm mai một, hòa tan nền văn hóa của dân tộc. Giáo dục giá trị văn hóa trở thành cơ hội cũng như thách thức đối với các nhà giáo dục.

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 bao gồm Chương trình tổng thể và Chương trình các môn học được xây dựng trên cơ sở quan điểm của Đảng, Nhà nước về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo; gắn với nhu cầu phát triển của đất nước; phù hợp với đặc điểm con người, văn hóa Việt Nam, các giá trị truyền thống của dân tộc và những giá trị chung của nhân loại cũng như các sáng kiến và định hướng phát triển chung của UNESCO về giáo dục. Chương trình Giáo dục phổ thông chú trọng hình thành và phát triển năng lực, phẩm chất cho học sinh. Các phẩm chất chủ yếu như: yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018). Do đó, Chương trình Giáo dục phổ thông tạo điều kiện thuận lợi để giáo dục các giá trị văn hóa cho học sinh. Các nhà trường, các cơ sở giáo dục thực hiện triệt để chương trình cũng đã làm tốt giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh.

Giáo dục giá trị văn hóa cho học sinh tiểu học trong bối cảnh hiện nay có được những thuận lợi nhất định như trường học thực hiện bán trú nên có thời gian hơn, các nhà trường được quyền chủ động, linh hoạt trong xây dựng kế hoạch giáo dục nhà trường; lựa chọn chương trình, nội dung giáo dục... Một số giải pháp giáo dục giá trị văn hóa được đề xuất trên đây hoàn toàn phù hợp với các nhà trường tiểu học khi thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương Đảng, (2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW về *Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
- [2] Ban Chấp hành Trung ương Đảng, (2014), Nghị quyết số 33-NQ/TW Hội nghị Trung ương 9 khóa XI về *Xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước*.
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), Hà Nội.
- [4] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông - Môn Giáo dục công dân* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), Hà Nội.
- [5] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông - Hoạt động trải nghiệm, và Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), Hà Nội.
- [6] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông - Môn Lịch sử và Địa lí, cấp Tiểu học* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), Hà Nội.
- [7] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông - Môn Ngữ văn* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo), Hà Nội.
- [8] Nguyễn Trọng Chuẩn - Nguyễn Văn Huyền (chủ biên), (2002), *Giá trị truyền thống trước những thách thức của toàn cầu hoá*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [9] Trần Thanh Thủy, (2016), *Dạy học tích hợp phát triển năng lực học sinh - Quyển 2*, NXB Đại học Sư Phạm Hà Nội.
- [10] Nguyễn Thị Hoàng Yên, (2014), *Giáo dục giá trị văn hóa truyền thống trong nhà trường phổ thông Việt Nam*, Mã số: B2012-37-07NV, Đề tài cấp Bộ, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.

SOME SOLUTIONS FOR EDUCATING CULTURAL VALUES FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE NEW PERIOD

Doan Thi Thuy Hanh^{*1}, Vo Thanh Ha²

* Corresponding author

¹ Email: hanhdt@vnies.edu.vn

² Email: havt@vnies.edu.vn

The Vietnam National Institute of Educational Sciences
52 Lieu Giai, Ba Dinh, Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *Cultural value education plays an important role in the formation and development of students' personality. This fact raises issues on how to training cultural values effectively in the new period. The article proposes a number of solutions to educate the cultural values for primary school students in implementing the general education curriculum in 2018, including educating the cultural values in some subjects and experiential activities, interdisciplinary integrated topics, and other educational activities.*

KEYWORDS: Value education, cultural value education, primary education.